

กระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับ
โรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดอุดรดิตถ์
**Teacher Potential Development Process for Classroom Research for Small
Schools in Uttaradit Province**

สุกัญญา รุจิเมธาภาส,
ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี, ฉัตรนภา พรหมมา,
วจี ปัญญาใส, จุฑามาศ มาประสพ และ นิภาพร สุขอร่าม
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
**Sukunya Rujimethabhas,
Rapin Posrie, Chartnapa promma ,
Vajee Panyasai , Juthamas Maprasop ,Nipaporn Sukaram**
Uttaradit Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: R.sukunya@uru.ac.th

*****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อพัฒนากระบวนการและศึกษาผลการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดอุดรดิตถ์ ประชากร ประกอบด้วย ครู และผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านโรงหม่อมมิตรภาพที่ 75 โรงเรียนวัดบ้านใหม่ โรงเรียนปางหมื่น โรงเรียนศิลปศาสตร์ โรงเรียนราชภัฏอำเภอยางวิชัย โรงเรียนนาต้นโพธิ์ และโรงเรียนครูประชาสรรค์ รวมกลุ่มตัวอย่างครู จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และ แบบประเมินศักยภาพครูและความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

1. ผลการศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยไม่ชัดเจน ครูผู้สอนไม่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพราะไม่มั่นใจว่าสิ่งที่ทำนั้นถูกต้องหรือไม่ ครูไม่เห็นคุณค่าของการวิจัยในชั้นเรียนเพราะมีความเชื่อว่าจะไม่ใช้วิจัยในชั้นเรียนก็สามารถแก้ปัญหาให้นักเรียนได้ ครูโรงเรียนขนาดเล็กขาดผู้ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาหรือพี่เลี้ยงในการทำวิจัย

* วันที่รับบทความ : 20 เมษายน 2566; วันที่แก้ไขบทความ 9 สิงหาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 10 สิงหาคม 2566

2. ผลการพัฒนากระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมแรงร่วมใจ และการเป็นกัลยาณมิตร มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นประสบการณ์ ขั้นนำเสนอ ขั้นอภิปรายและสรุป และ ขั้นบันทึกผลการเรียนรู้

3. ผลการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดอุดรธานี พบว่า ครูที่เข้ารับการอบรมเกิดการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการพัฒนาผู้เรียน และ ด้านการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา และมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจเฉลี่ย 4.79 คะแนน

คำสำคัญ : กระบวนการพัฒนาศักยภาพครู; วิจัยในชั้นเรียน; โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstracts

This research. The purpose of this study was to study the problems of teachers' potential development in conducting research in classrooms for small schools. To develop the process and study the results of teacher potential development in classroom research for small schools in Uttaradit Province. The population consisted of teachers and administrators of small schools Uttaradit Primary Educational Service Area Office 1 and Uttaradit Primary Educational Service Area Office 2. The sample used in this research was obtained by purposive random sampling. The research samples were as follows: 7 schools : Ban Rong Mo Mitrphaph School 75 , Wat Ban Mai School , Pang Min School , Silpasart School , Rat Amnuai School , Na Ton Pho School and Guru Prachasan School total of 14 teachers. The research tools were interview forms, group discussion recordings, and assessment form for teacher potential and satisfaction. Data analysis was percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results of the study of the problems of teacher potential development in classroom research for small schools in Uttaradit Province found that The teachers had unclear knowledge of the research , teachers cannot use the research results to improve teaching and learning because they are not confident that what they are doing is correct or not, teachers do not see the value of classroom research because they believe that without classroom research, they can solve students' problems and small school teachers lack a mentor or mentor or mentor for research.

The results of the development of the teacher capacity development process for conducting classroom research for small schools Uttaradit Province consists of the exchange of knowledge, cooperation and being an ally. There are 4 steps in organizing potential development activities as follows: experience step, presentation step, discussion and summary step, and recording learning outcomes.

3. The results of teacher potential development in conducting classroom research for small schools in Uttaradit Province. It was found that the teachers who attended the training developed 3 aspects of self-development , the development of learners and the development of academic works of educational institutions and the highest level of satisfaction with an average satisfaction score of 4.79 points.

Keywords : Teacher potential development process; Class research; Small school

บทนำ

การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาครูให้มีความสามารถด้านต่าง ๆ ให้มากที่สุด จึงจะเกิดความองอกงาม เจริญก้าวหน้า ครูจึงต้องเป็นผู้ที่พร้อมพัฒนาตนเอง และเปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่สภาพที่ดีกว่าเดิมเสมอ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2558:1) การพัฒนาครู คือการดำเนินงานที่พยายามจะเสริมสร้างให้ครูเกิดความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ การออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ รวมถึงมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครูและการเป็นแบบอย่างครูที่ดี (กานต์ อัมพานนท์, 2560:1) กลไกอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการศึกษา คือ มีพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 โดยเฉพาะมาตรา 22 ได้บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และในมาตรา 24 (5) บัญญัติไว้ว่า ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และในมาตรา 30 ยังได้ระบุไว้อีกว่าให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการ การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546:1)

จากการศึกษาสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนขนาดเล็กของจังหวัดอุดรดิตถ์โดยการสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน ต้องการมีพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา มีแบบอย่างการทำวิจัยในชั้นเรียนที่ถูกต้อง ครูมีภาระงานมากเกินไปไม่สามารถนำงานวิจัยมาควบคู่กับการสอนได้ นำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนน้อยมาก (สัมภาษณ์ครูและผู้บริหาร , 30 ตุลาคม 2565) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครวิเศษ เขียวทอง (2564: 1-12) ที่พบว่า ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยที่ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียน การกำหนดแนวทางการใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และการวางแผนเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ ตามลำดับ นอกจากนี้ ปัญหาที่แท้จริงสำหรับครูที่ไม่ทำการวิจัยในชั้นเรียนนั้นเป็นเพราะสาเหตุสำคัญ ได้แก่ ครูไม่มีความรู้เรื่องการวิจัยในชั้นเรียน ครูไม่เห็นคุณค่าของการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูเห็นการวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องยาก ขาดผู้ให้คำแนะนำในการทำวิจัยใน ชั้นเรียน ขาดเอกสารงานวิจัยให้ครูดูเป็นแบบอย่าง และครูไม่มีเวลาที่จะทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวานิช (2560 : 4 - 5) กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า การทำวิจัยของครูไม่พัฒนา และก้าวหน้าเท่าที่ควร ด้วยเหตุผลหลายประการได้แก่ ความรู้ของครูที่ได้จากการอบรมไม่

เพียงพอที่จะทำให้ครูสามารถทำวิจัยแบบเป็นทางการได้โดยลำพัง ส่งผลให้ครูทำวิจัยไม่สำเร็จและเกิดการทอดทิ้งในการทำวิจัยและท้ายที่สุดก็เกิดทัศนคติทางลบต่อการทำวิจัย ครูไม่มีเวลาในการศึกษาเอกสารได้อย่างเต็มที่เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาอันเนื่องมาจากงานประจำของครู ความยากลำบากของกระบวนการวิจัยทำให้ครูมีผลงานวิจัยเพียงเรื่องเดียวไม่ได้เกิดแรงจูงใจที่จะทำวิจัยแบบต่อเนื่อง ปัญหาการวิจัยไม่ได้เกิดจากสภาพปัญหาในห้องเรียนของตนเอง งานวิจัยของครูจึงให้คำตอบที่ไม่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูผู้นั้น งานวิจัยของครูใช้เวลาในการดำเนินการนาน สิ่งที่ครูค้นพบไม่สามารถนำไปใช้ได้ทันเหตุการณ์ เนื่องจากการเรียนการสอนที่เกิดปัญหาได้ลุล่วงผ่านมาแล้ว หรือนักเรียนที่มีปัญหาต้องการแก้ไขไม่ได้อยู่ในชั้นเรียนนั้นแล้ว การวิจัยเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการฝึกฝนการเรียนรู้ จากผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ กระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำวิจัยเป็นเรื่องที่ครูไม่คุ้นเคย เป็นเรื่องที่เข้าใจยากและต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติภายใต้พี่เลี้ยงที่เข้าใจในวิธีการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ

การพัฒนาครูเพื่อให้เป็นครูนักวิจัย จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ต้องกระทำการพัฒนาอย่าง เร่งด่วน ซึ่งที่ผ่านมาได้มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวิจัยและการพัฒนา กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้หลายเรื่อง ทำให้ทราบปัญหา และปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินการ วิจัยที่เป็นข้อมูลเบื้องต้น ดังเช่น ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจการดำเนินการวิจัย ขาดงบประมาณและการ สนับสนุน ขาดแคลนแหล่งสืบค้นข้อมูล รวมทั้งครูขาดความมั่นใจและกังวลใจในการปฏิบัติ และสิ่งที่ส่งผล ต่อพฤติกรรมการวิจัยในชั้นเรียนของครู ได้แก่ การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและบุคคล ศักยภาพด้าน คุณลักษณะของผู้วิจัย ศักยภาพด้านกระบวนการวิจัย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการสนับสนุนจากผู้บริหาร เป็นต้น (ภัทรพร เกษสังข์ ,2559:3)

จากสภาพปัญหาที่กล่าวข้างต้นจึงทำให้การวิจัยในชั้นเรียนของครูไม่พัฒนาเท่าที่ควร ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครู เนื่องจากครูต้องนำวิจัยมาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนหรือช่วยแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของตน เพื่อส่งผลให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การวิจัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการของการแสวงหาความรู้ร่วมกันของผู้คนที่ หลากหลายที่ยึดหลักของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมเรียนรู้ ร่วมรับผิดชอบ จากสิ่งที่คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกัน เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปใช้ได้จริง มุ่งเน้นให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง เกิดการพัฒนาอีตหลักหรือเรียนรู้จากการลงมือทำ เพิ่มบทบาทของกลุ่มเป้าหมายให้มีส่วนร่วม คิดร่วมทำ ตั้งแต่การค้นหาปัญหา หรือเห็นปัญหาด้วยกัน หาแนวทางของคำตอบหรือการแก้ปัญหาลงมือทำ เพื่อแก้ปัญหา เกิดความมั่นอกมั่นใจเมื่อเสร็จ สามารถสรุปบทเรียนทั้งความสำเร็จและความผิดพลาด เพื่อ จะได้สามารถแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้นต่อไป (ทิพยาภา คำขำ, 2560:2)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน ต้องการให้ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ได้นำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องด้วยกัน ผู้วิจัยจึงศึกษากระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กทั่วทั้งจังหวัดอุตรดิตถ์ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อพัฒนากระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอุตรดิตถ์
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดอุตรดิตถ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบ R & D (Research and Development) ในรูปแบบผสมผสาน (Mixed Method) คือ เริ่มการดำเนินงานด้วยกระบวนการวิจัย บนพื้นฐานการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเก็บข้อมูลสภาพปัญหาการทำวิจัยของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ต่อจากนั้น ออกแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพครูแบบมีส่วนร่วม ระหว่างครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ที่ดูแลโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดอุตรดิตถ์ จากนั้นดำเนินการจัดกระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ เข้ามาจัดกระบวนการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ระหว่างครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ที่ดูแลโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดอุตรดิตถ์ หรือในทางวิชาการเรียกว่ากระบวนการ PAR (Participatory Action Research) พร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้เข้าร่วม เพื่อปรับปรุงกระบวนการพัฒนาศักยภาพครู และทำการเก็บข้อมูลวัดประเมินผลด้านศักยภาพครูและความพึงพอใจของครูผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยพื้นฐานการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยรายละเอียดระเบียบวิธีวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 และ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 รวมจำนวนทั้งสิ้น 177 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purpose Sampling) จากครูในโรงเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยครบทุกกิจกรรม ได้กลุ่มโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านโรงหม้อมิตรภาพที่ 75 อำเภอพิชัย โรงเรียนวัดบ้านใหม่ อำเภอรอน โรงเรียนปางหมื่น อำเภอทองแสนขัน โรงเรียนศิลปศาสตร์ อำเภอลับแล และโรงเรียนราษฎร์อำนวย อำเภอเมือง และโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนนาต้นโพธิ์ อำเภอน้ำปาด และโรงเรียนครูประชาสรรค์ อำเภอท่าปลา รวมโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยทั้งสิ้น 7 โรงเรียน และแต่ละโรงเรียนส่งตัวแทนครูผู้สอนเข้าร่วมโครงการโรงเรียนละ 2 คน รวมกลุ่มตัวอย่างครูที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาศักยภาพ จำนวนทั้งสิ้น 14 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มี 3 ขั้นตอน ดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในจังหวัดอุตรดิตถ์ มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมถึงแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับ กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพครู การทำวิจัยในชั้นเรียน และ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.2 ประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยร่วมกับครูผู้สอน จำนวน 14 คน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 7 คน และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 23 คน

1.3 สันทนากลุ่ม (Focus Groups) ในประเด็นปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก การเก็บข้อมูลเบื้องต้น ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) การสำรวจ และสังเกตการณ์ (Observation) และจดบันทึก (Take note) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาสำคัญในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู

1.4 นำประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำผลการวิเคราะห์มานำเสนอต่อคณะครู ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล

ขั้นที่ 2 พัฒนาระบบการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มีวิธีการดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมถึงแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับ กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพครู การทำวิจัยในชั้นเรียน และ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.2 นำผลในขั้นที่ 1.4 มาออกแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 เพื่อกำหนดกระบวนการพัฒนาศักยภาพครู เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) และ การระดมความคิด (Brain Storming) เพื่อให้ได้กระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน และกำหนดกิจกรรม

2.3 กำหนดปฏิทินการดำเนินการกระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

2.4 ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน

2.5 ดำเนินกิจกรรมตามปฏิทินการดำเนินงานจนครบทุกกิจกรรม และให้คณะครูที่เข้าร่วมโครงการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนคนละ 1 เรื่อง ในรูปแบบ 5 บท

ขั้นที่ 3 ศึกษาผลการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดอุตรดิตถ์ มีวิธีการดำเนินการดังนี้

3.1 ติดตามผลการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยดำเนินการสะท้อนความรู้สึกในการร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรม (AAR : After Action Review) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) การสำรวจ และสังเกตการณ์ (Observation) และจดบันทึก (Take note) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนในแต่ละกิจกรรม เพื่อสะท้อนให้ผู้วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

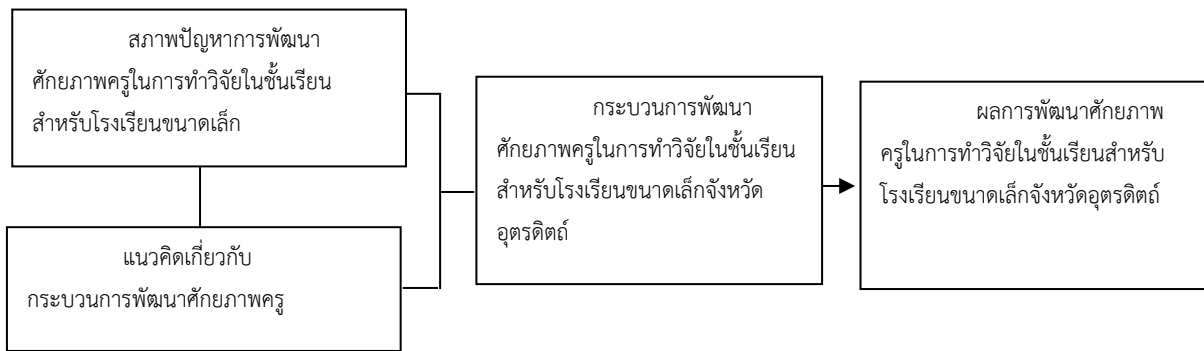
3.2 ผู้วิจัยนิเทศและติดตามผลการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนขนาดเล็กพร้อมให้ข้อเสนอแนะตลอดกระบวนการดำเนินการวิจัย

3.3 ผู้วิจัยประเมินผลการพัฒนาศักยภาพครูโดยใช้แบบประเมินศักยภาพครูหลังเข้ารับการพัฒนาศักยภาพ โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้เครื่องมือแบบประเมินประเมินศักยภาพและความพึงพอใจของครูหลังเข้ารับการพัฒนาศักยภาพ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แล้วนำไปวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.4 สรุปผลการใช้กระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์การพัฒนาระบบการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนจากแนวคิดของนักวิชาการ และนักวิจัย ดังนี้ ภัทรพร เกษสังข์ (2559:2) ทิพยาภา คำขำ (2560:2) สุวิมล ว่องวานิช (2560:5) กานต์ อัมพานนท์(2560:1) ณัฐพร แสงฤทธิ์ (2560:1) อัศววิรัช เชิญทอง (2564: 1-12) Campbell (2005:5)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัญหาการพัฒนา ศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอุดรดิตต์ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ ครูผู้สอน ผู้บริหาร โรงเรียน และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรดิตต์ เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตต์ เขต 2 พบว่า สภาพปัญหาในการทำ วิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถสรุปได้ดังนี้ ครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยน้อยหรือไม่มี ความรู้เลย ครูเห็นว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องยาก ครูผู้สอนไม่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการ ปรับปรุงการเรียนการสอนได้เลยเพราะไม่มั่นใจว่าสิ่งที่ทำนั้นถูกต้องหรือไม่ ครูไม่เห็นคุณค่าของการวิจัยในชั้น เรียนเพราะไม่ใช่วิจัยในชั้นเรียนก็สามารถแก้ปัญหานักเรียนได้ ครูโรงเรียนขนาดเล็กขาดผู้ให้คำแนะนำหรือให้ คำปรึกษาหรือพี่เลี้ยงในการทำวิจัย ขาดเอกสารและแหล่งค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการที่เป็นแบบอย่างให้กับครู ที่ทำวิจัย โรงเรียนขนาดเล็กมีครูจำนวนน้อยจึงทำให้มีภาระงานที่รับผิดชอบมากเกินไปจนไม่มีเวลาทำวิจัยใน ชั้นเรียนได้ ครูโรงเรียนขนาดเล็กมีโอกาสได้รับการพัฒนาหรืออบรมที่เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนน้อยมาก

จึงส่งผลให้ไม่สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนโดยลำพังได้ ส่งผลให้ครูทำวิจัยไม่สำเร็จและเกิดความท้อถอยในการทำวิจัย

สำหรับความต้องการของครูในการพัฒนาศักยภาพในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สรุปได้ว่า ครูต้องการที่เลี้ยงที่ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาในการทำวิจัยในชั้นเรียนหรือวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบ 5 บท ต้องการแหล่งค้นคว้าข้อมูล เอกสาร ตำราที่เอื้อต่อการทำวิจัย อยากพัฒนาตนเองในเรื่อง การทำวิจัยในชั้นเรียนที่ควบคู่กับการเรียนการสอน การเขียนเค้าโครงร่างการวิจัย การสร้างนวัตกรรม และการเขียนรายงานการวิจัย ต้องการงบประมาณในการสนับสนุนงานวิจัย

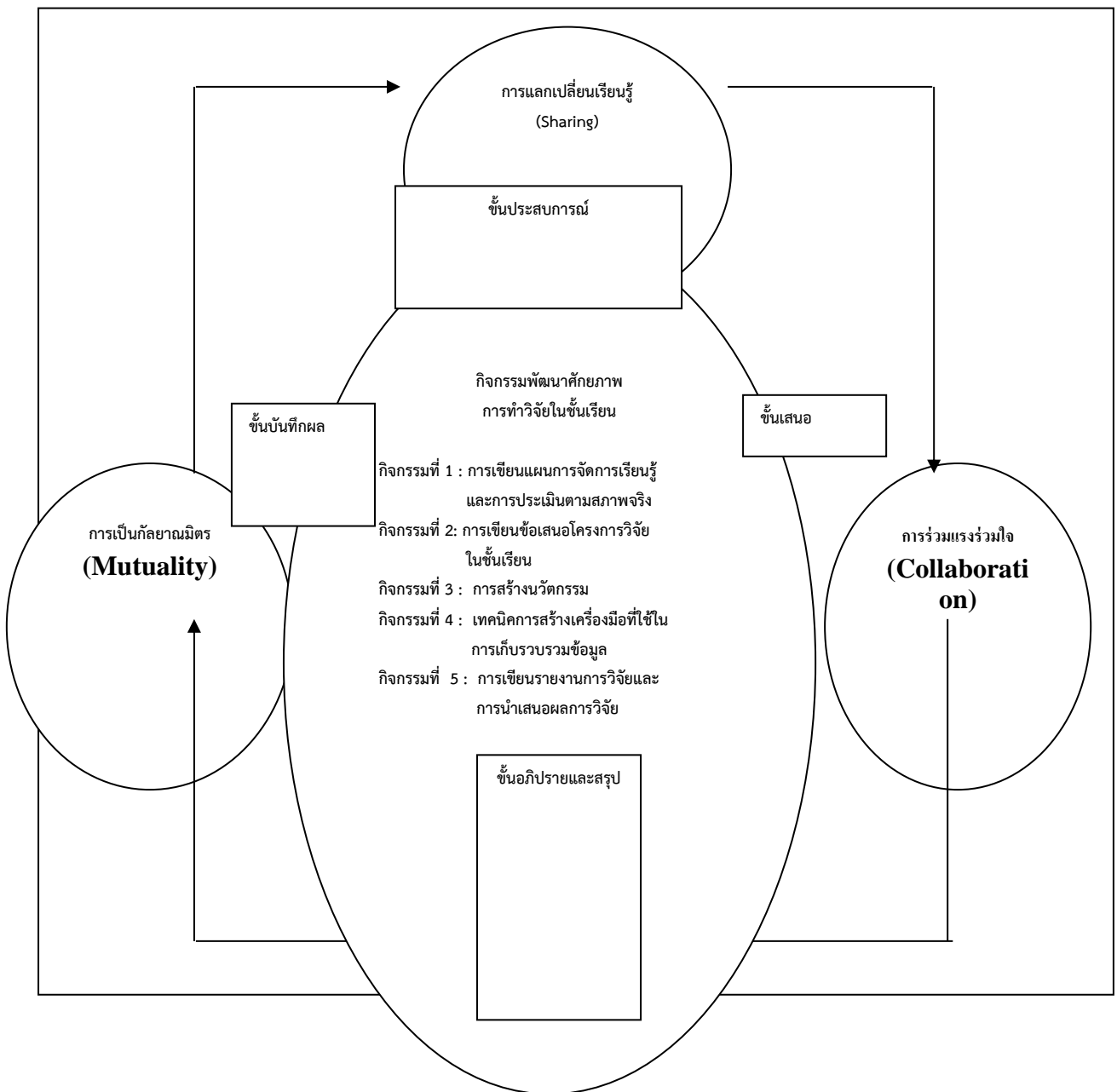
ตารางที่ 1 แสดงร้อยละของสภาพปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ปัญหาการพัฒนาศักยภาพครู	ร้อยละ	ลำดับที่
1. ครูขาดความรู้เกี่ยวกับหลักการวิจัยการศึกษา	100.00	1
2. ครูขาดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน	91.67	2
3. ครูขาดบุคคลที่ให้คำปรึกษาและแหล่งความรู้สำหรับศึกษาค้นคว้า	83.33	3
4. ครูขาดทักษะการทำวิจัยที่ควบคู่กับการเรียนการสอน	79.16	4
5. ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาให้นักเรียน	100.00	1
6. ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม	100.00	1
7. ครูขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาให้นักเรียน	66.67	5
8. ครูไม่สามารถนำข้อสรุปมาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนและใช้ปรับปรุงคุณภาพการสอน	54.16	6
9. ผู้บริหารไม่สนับสนุนการจัดประชุมสัมมนา เพื่อเผยแพร่ผลการวิจัยในชั้นเรียน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการวิจัยระหว่างเพื่อนครู	53.33	6
10. ครูขาดการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาวิชาชีพและเผยแพร่งานวิจัยต่อสาธารณชน	54.16	5

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนขนาดเล็ก เมื่อเรียงตามลำดับ สภาพปัญหา 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 คือ การขาดความรู้ในเรื่องหลักการวิจัยทางการศึกษา การสร้างนวัตกรรม และ การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม ลำดับที่ 2 คือ กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน และ ลำดับที่ 3 คือ ระบบที่ปรึกษาและแหล่งค้นคว้าข้อมูล

2. ผลพัฒนากระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอุดรธานี

จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดอุดรธานีผู้วิจัยและคณะครูผู้ร่วมวิจัยร่วมกันกำหนดกระบวนการพัฒนาศักยภาพครูแบบมีส่วนร่วมดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน

โรงเรียนขนาดเล็กมีหลักการการดำเนินกระบวนการพัฒนาดังนี้

1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing) ผู้วิจัยได้จัดเวทีในการแลกเปลี่ยนสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายละร่วมกันกำหนดทิศทางในการดำเนินงานโดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุดรธานี

2. ร่วมแรงร่วมใจ (Collaboration) เมื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายเดียวกันก็ลงมือปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานและกิจกรรมที่ร่วมกันกำหนดไว้ ทุกกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนคณะครูต้องมีการนำเสนอผลงานตามสิ่งที่ตนเองได้ลงมือปฏิบัติ และร่วมกันอภิปรายผลงานของท่านอื่น และมีการจัดบันทึกทุกครั้งเพื่อนำผลการอภิปรายไปปรับปรุงและพัฒนางานของตนเองให้ดีขึ้น

3. การเป็นกัลยาณมิตร (Mutuality) ในกระบวนการดำเนินการพัฒนาศักยภาพในครั้งนี้จะมุ่งเน้นการประเมินผลงานเพื่อปรับปรุงงานของตนเองให้มีคุณภาพไม่มุ่งเน้นการจับผิด

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นประสบการณ์ เป็นขั้นที่ผู้เข้าอบรมลงมือปฏิบัติโดยใช้ประสบการณ์เดิมหรือคณะผู้วิจัยเป็นผู้จัดประสบการณ์ใหม่ให้ วิธีการเรียนรู้ใช้การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยขยายไปสู่การเรียนรู้เป็นกลุ่มใหญ่

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอ เป็นขั้นที่ผู้เข้าอบรมใช้วิธีการสื่อสารอย่างหลากหลาย เช่น การรายงานด้วยการพูด การเขียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการมีประสบการณ์ร่วมกันในกลุ่มย่อย

ขั้นที่ 3 ขั้นอภิปรายและสรุป เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ผู้อบรมซักถามเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน ใช้การสังเกตโดยตรง สะท้อนกลับ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปผลการเรียนรู้ โดยสรุปเข้าสู่หลักการหรือมุมมองที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 ขั้นบันทึกผลการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้รับการอบรมย้อนคิดทบทวนผลการเรียนรู้อันเกิดจากการปฏิบัติ การได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม มีการคิดไตร่ตรองสะท้อนกลับ สรุปความรู้ และนำไปประยุกต์เป็นความคิดของตน บันทึกไว้ในสมุดบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อการค้นคว้าแสวงหาความรู้เป็นวงจรสู่การปฏิบัติต่อไป

โดยมีกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 : การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินตามสภาพจริง กิจกรรมที่ 2: การเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยในชั้นเรียน กิจกรรมที่ 3 : การสร้างนวัตกรรม กิจกรรมที่ 4 : เทคนิคการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ กิจกรรมที่ 5 : การเขียนรายงานการวิจัยและการนำเสนอผลการวิจัย

3. ผลการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดอุดรธานี พบว่า คณะครู 7 โรงเรียน มีการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจำนวน 14 เรื่อง หลังจากที่คณะครูได้รับการพัฒนาศักยภาพ พบว่า คณะครูที่เข้ารับการอบรมเกิดการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง คณะครูมีความมั่นใจในการทำวิจัยมากขึ้น เกิดความพร้อมในการเป็นที่ปรึกษาให้กับเพื่อนครู

และกลุ่มโรงเรียนใกล้เคียง มองเห็นแนวทางในการทำวิษยฐานของตนเอง และสามารถทำวิจัยในชั้นเรียน ควบคู่กับกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ ที่สำคัญ ครูเกิดการตระหนักในคุณค่าของการทำวิจัยในชั้นเรียน ด้าน การพัฒนาผู้เรียน คณะครูได้นำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนไปพัฒนาผู้เรียนและปรับปรุงผู้เรียนในชั้นเรียนของ ตนเองได้จนทำให้ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจในการเปลี่ยนพฤติกรรมของบุตรหลานของตนเอง และ ด้าน การพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา คณะครูได้นำกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียนไปประกอบหลักฐานการ ประกันคุณภาพของสถานศึกษาของตนเอง และทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาใกล้เคียงเพื่อสู่การ พัฒนา 1 สถานศึกษา 1 นวัตกรรม ผลการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน และความพึงพอใจหลัง เข้ารับการพัฒนา แสดงผลดังตารางที่ 2-3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นหลังเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน

ผลที่เกิดขึ้น	$\bar{X}$	SD.	ระดับผลที่เกิดขึ้น
1. เกิดความมั่นใจในการลงมือปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน	4.56	0.49	มากที่สุด
2. มองเห็นแนวทางในการทำวิษยฐานะของตนเอง	4.64	0.49	มากที่สุด
3. ได้แนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงพฤติกรรม ของผู้เรียน	4.57	0.64	มากที่สุด
4. ได้แนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของผู้เรียน	4.64	0.63	มากที่สุด
5. ได้แนวทางหรือรูปแบบในการพัฒนาการจัดการ เรียนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพ	4.64	0.49	มากที่สุด
6. ได้แนวทางในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน	4.93	0.26	มากที่สุด
7. สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการทำวิจัยใน ชั้นเรียนของโรงเรียนได้	4.93	0.26	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.70	0.16	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นหลังเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาศักยภาพ พบว่า ครูที่เข้าร่วม กระบวนการพัฒนาศักยภาพในการทำวิจัยในชั้นเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นหลังเข้าร่วม กระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกรายการ ($\bar{X}=4.70$, $SD.=0.16$)

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของครูผู้เข้ารับการอบรมด้านกระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน

ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	SD.	ระดับความพึงพอใจ
1. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการพัฒนา	4.86	0.36	พอใจมากที่สุด
2. ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ให้ความรู้	4.71	0.47	พอใจมากที่สุด
3. เอกสารประกอบการอบรมอ่านเข้าใจง่าย	4.71	0.61	พอใจมากที่สุด
4. ความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับจากโครงการนี้	4.70	0.27	พอใจมากที่สุด
5. ความเหมาะสมของกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.86	0.36	พอใจมากที่สุด
6. กระบวนการพัฒนามีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน หรือความต้องการของครู	4.79	0.58	พอใจมากที่สุด
7. กระบวนการพัฒนาครั้งนี้เกิดความคุ้มค่าในด้านความรู้ที่ได้รับ	4.93	0.27	พอใจมากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.79	0.09	พอใจมากที่สุด

จากตารางที่ 3 ความพึงพอใจของครูผู้เข้ารับการอบรมด้านกระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนพบว่า ครูที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาศักยภาพในการทำวิจัยในชั้นเรียน มีความพึงพอใจระดับพอใจมากที่สุด ทุกรายการ ($\bar{X} = 4.79, SD. = 0.09$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอุดรดิตถ์ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2 พบว่า สภาพปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถสรุปได้ดังนี้ ครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยน้อยหรือไม่มีความรู้เลย ครูเห็นว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องยาก ครูผู้สอนไม่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนได้เลยเพราะไม่มั่นใจว่าสิ่งที่ทำนั้นถูกต้องหรือไม่ ครูไม่เห็นคุณค่าของการวิจัยในชั้นเรียนเพราะไม่ใช้วิจัยในชั้นเรียนก็สามารถแก้ปัญหาให้นักเรียนได้ ครูโรงเรียนขนาดเล็กขาดผู้ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาหรือพี่เลี้ยงในการทำวิจัย ขาดเอกสารและแหล่งค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการที่เป็นแบบอย่างให้กับครูที่ทำวิจัย โรงเรียนขนาดเล็กมีครูจำนวนน้อยจึงทำให้มีภาระงานที่รับผิดชอบมากเกินไปจนไม่มีเวลาทำวิจัยใน

ชั้นเรียนได้ ครูโรงเรียนขนาดเล็กมีโอกาสได้รับการพัฒนาหรืออบรมที่เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนน้อยมาก จึงส่งผลให้ไม่สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนโดยลำพังได้ ส่งผลให้ครูทำวิจัยไม่สำเร็จและเกิดความท้อถอยในการทำวิจัย ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ครูในโรงเรียนขนาดเล็กจะมีภาระด้านงานสอน และงานอื่น ๆ ค่อนข้างมากเพราะจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน และเมื่อเข้ารับการพัฒนาตนเองด้วยงบประมาณและระยะเวลา ค่อยข้างจำกัดทำให้นำไปต่อยอดพัฒนางานวิชาการได้ค่อนข้างน้อย และขาดแคลนพี่เลี้ยงที่ช่วยให้คำแนะนำ ในการปรับปรุงงานให้สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครวิเศษ เชิญทอง (2564: 1-12) ที่พบว่า ด้าน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยที่ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียน การกำหนดแนวทางการใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการเรียนรู้และการวางแผนเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ ตามลำดับ

2. กระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กได้ประยุกต์ใช้ หลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing) การร่วมแรงร่วมใจ (Collaboration) และ การเป็นกัลยาณมิตร (Mutuality) เพื่อให้ความมุ่งหวังเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการเป็นนักวิจัยให้กับ ครูประสบผลสำเร็จ โดยจัดลำดับขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพการเป็นนักวิจัยให้กับครูประสบผลสำเร็จ โดย จัดลำดับขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นประสบการณ์ เป็นขั้น เปิดโอกาสให้ครูได้ลงมือปฏิบัติโดยใช้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่หรือประสบการณ์ใหม่ที่วิทยากรเป็นผู้จัดให้ ด้วย วิธีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ และใช้หลักการ SCM (Sharing- Collaboration- Mutuality) มาช่วยในกระบวนการนี้ด้วย ขั้นที่ 2 การนำเสนอ เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมสื่อสารกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการมีประสบการณ์ร่วมกันในกลุ่มย่อยและนำเสนอต่อสมาชิกกลุ่มใหญ่ จากการใช้ หลักการ SCM (Sharing- Collaboration- Mutuality) พบว่า ครูมีความมั่นใจในการสื่อสารเกี่ยวกับการ รายงานผลการดำเนินงานวิจัยของตนเองในแต่ละระยะ ขั้นที่ 3 การอภิปรายและสรุป เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ ครูผู้เข้ารับการอบรมซักถามเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน และนำไปสู่การหาข้อสรุป จากการนำรูปแบบไปใช้พบว่า ครูมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง เป็นเพราะครูได้พบสถานการณ์ปัญหาที่ใกล้เคียงกัน สำหรับขั้นนี้วิทยากรได้ใช้เทคนิคการกระตุ้นความคิดและใช้เทคนิคการใช้คำถามเพื่อให้ครูได้ฝึกคิดและ วิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกัน และประมวลความคิดสู่การสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกันได้ และขั้นที่ 4 ขั้นบันทึกผลการเรียนรู้ เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ครูผู้เข้าอบรมคิดทบทวนผลการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจาก การปฏิบัติในขั้นตอนการเรียนรู้ทั้ง 3 ขั้นก่อนหน้านี้นี้ และสะท้อนคิดด้วยการบันทึกไว้ในสมุดบันทึกการเรียนรู้ เพื่อให้การใช้บันทึกการเรียนรู้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรดำเนินการตามหลักการใช้บันทึกการเรียนรู้ โดย วิทยากรควรอธิบายความหมายของบันทึกการเรียนรู้ให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจก่อน พร้อมทั้งแนะนำประเด็น ในการเขียนในระยะต้น ๆ ในระยะต่อไปจึงเปิดโอกาสให้ฝึกเขียนอย่างอิสระ และควรมีการนำประเด็นที่เขียน บันทึกมาอภิปรายในชั้นเรียนร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เบญจวรรณ เหลวกุล (2561:44) ที่สรุป

ไว้ว่า รูปแบบเสริมพลังอำนาจการทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นนักวิจัยของครูอนุบาลมีจุดเน้นที่การส่งเสริมให้ครูได้ทำความรู้จักและเข้าใจตนเอง (Self awareness) การสร้างทีมและการทำงานเป็นทีม (Team building and Teamwork) การเรียนรู้จากการลงมือทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนด้วยตนเอง (Authentic Learning) และการสะท้อนคิดการเรียนรู้ของตนเอง (Reflection) และขั้นบันที่ผลการเรียนรู้จึงส่งผลทำให้ครูอนุบาลพัฒนาศักยภาพการเป็นนักวิจัยได้ จากการนำกระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนตามหลักการ SCM (Sharing- Collaboration- Mutuality) พบว่า ครูสามารถบันทึกผลการเรียนรู้ของตนเองในสมุดบันทึกการเรียนรู้ได้ และบันทึกผลการเรียนรู้ของครูสะท้อนให้เห็นเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ

กระบวนการพัฒนาศักยภาพครูดังกล่าวนี้ ทำให้ครูโรงเรียนขนาดเล็กมีความมั่นใจ และกล้าลงมือทำวิจัยในชั้นเรียน และสามารถเป็นที่เลี้ยงให้กับครูในโรงเรียนเดียวกันได้ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเสริมพลังอำนาจการทำงาน (Empowerment) เพราะเป็นแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ส่งเสริมให้บุคคลค้นพบศักยภาพที่ตนมีและนำมาใช้ประโยชน์ในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายด้วยแรงบันดาลใจของตนเอง แทนการหวังพึ่งแรงจูงใจจากภายนอกหรือการควบคุมโดยผู้อื่น การเสริมพลังอำนาจการทำงานมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ การแลกเปลี่ยนแบ่งปัน (Sharing) การร่วมแรงร่วมใจกัน (Collaboration) และการเป็นกัลยาณมิตร (Mutuality) สอดคล้องกับงานวิจัย ญัฎฐพร แสงฤทธิ์ (2560:1) ชั้นของการแลกเปลี่ยนแบ่งปันถือเป็นส่วนหนึ่งของ การนิเทศภายใน เพื่อกำกับ ติดตาม ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ในการปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัย สามารถลงมือทำการวิจัยในชั้นเรียนได้ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ ผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัย โดยการนิเทศของกลุ่มผู้นิเทศในครั้งนี้ เป็นการสังเกตและนิเทศเกี่ยวกับ การเขียนรายงานการวิจัย การประเมิน รายงานการวิจัยของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ชี้แนะแนวทางในการทำวิจัยปฏิบัติการ ในชั้นเรียน และเพื่อติดตามผลการพัฒนา สรุปและรายงานผลการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยปฏิบัติการ ในชั้นเรียน ทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยสามารถดำเนินการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้ตรงตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

3. ผลการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน พบว่า คณะครูที่เข้ารับการอบรมเกิดการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง พบว่า คณะครูมีความมั่นใจในการทำวิจัยมากขึ้น เกิดความพร้อมในการเป็นที่ปรึกษาให้กับเพื่อนครูและกลุ่มโรงเรียนใกล้เคียง มองเห็นแนวทางในการทำวิทยฐานะของตนเอง และสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่กับกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ ที่สำคัญครูเกิดการตระหนักในคุณค่าของการทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านการพัฒนาผู้เรียน พบว่า คณะครูได้นำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนไปพัฒนาผู้เรียนและปรับปรุงผู้เรียนในชั้นเรียนของตนเองได้จนทำให้ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจในการเปลี่ยนพฤติกรรมของบุตรหลานของตนเอง และ ด้านการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา คณะครูได้นำกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียนไปประกอบหลักฐานการประกันคุณภาพของสถานศึกษาของตนเอง และทำให้

เกิดแหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาใกล้เคียงเพื่อสู่การพัฒนา 1 สถานศึกษา 1 นวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนีย์ ชูศรี (2564: 48-59) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีราชบุรี เขต 3 พบว่า ผลการประเมินก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Pre-Test) และหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Post-Test) กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเท่ากับ 5.42 และมีร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 27.08 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มมากขึ้น สามารถเขียนเค้าโครงการวิจัยในชั้นเรียนได้ มีผลการประเมินการเขียนเค้าโครงการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูอยู่ในระดับดี และ ผู้ร่วมวิจัยจำนวน 10 คน มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความตระหนักในการทำวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้ง สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ ครูมีผลงานการวิจัยในชั้นเรียนคนละ 1 เรื่อง รวมจำนวน 10 เรื่อง คุณภาพโดยรวม ผลงานการวิจัยในชั้นเรียนของผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุภูมิ กุลาสา (2561:1) ได้ทำการศึกษาคำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ความเข้าใจ ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น โดยมีคะแนนทดสอบหลังการพัฒนาสมรรถนะด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มขึ้นจากการทดสอบก่อนการพัฒนาสมรรถนะ คิดเป็นร้อยละ 26.25 การพัฒนาสมรรถนะด้านจิตวิจัย ครูมีความตระหนักถึงความสำคัญในการทำวิจัยในชั้นเรียน มีหลักการแนวคิดในการนำทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูด้วยการผลิตงานวิจัยในชั้นเรียน และการพัฒนาสมรรถนะด้านทักษะปฏิบัติ ครูเกิดทักษะในการทำวิจัยในชั้นเรียนสามารถปรับปรุง และพัฒนาการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนได้ถูกต้องตามขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียนทั้ง 5 ขั้นตอน ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มีการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Campbell (2005:5) ได้ทำการศึกษาคำ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับครูแบบใหม่โดยเน้นการให้ความช่วยเหลือครู ในการพัฒนาทักษะด้านการเป็นนักวิจัย ซึ่งเป็นทักษะที่จะช่วยให้ครูได้สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในชั้นเรียนโดยผ่านการทางวิจัย ผลการวิจัย พบว่า การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสามารถช่วยให้ครูได้ทราบและ เข้าใจเหตุการณ์ที่เป็นอยู่ของชั้นเรียนที่ตนเองรับผิดชอบ ช่วยให้พัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านที่วิชาชีพข้อเสนอแนะ ที่สำคัญอีกหนึ่งประการ คือ การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้เริ่มจากปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของครูที่เข้ารับการอบรม และปฏิบัติตามหลักการ SCM (Sharing- Collaboration- Mutuality) อย่างเป็นระบบ ข้อค้นพบสำคัญสำหรับปัจจัยที่ทำให้กระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนประสบความสำเร็จ ได้แก่ กระบวนการฝึกอบรมที่เป็นระบบมีความชัดเจน และการใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้เข้ารับการอบรมทุกคน

การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การจัดทำระบบติดตามช่วยเหลือระหว่างผู้เข้ารับการอบรมและคณะผู้วิจัย และการอำนวยความสะดวกในทุก ๆ เรื่องของคณะผู้วิจัยตลอดการดำเนินการทำวิจัยในชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาครูหรือโรงเรียนที่ต้องการนำกระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน ควรเน้นกระบวนการแบบมีส่วนร่วม ออกแบบระบบที่เลี้ยงเพื่อช่วยในการสนับสนุนการทำวิจัยของครูอย่างเป็นระบบ สามารถให้ครูที่มีความตั้งใจในการทำวิจัยเข้าถึงข้อมูลได้ เพื่อให้ได้แนวทางไปพัฒนาหรือปรับปรุงงานวิจัยของตนเอง

2. ช่วงเวลาการจัดอบรมซึ่งหากจัดในช่วงโรงเรียนเปิดเทอมครูผู้เข้าอบรมจะมีความกังวลและขาดสมาธิ ส่งผลต่อการรับรู้ของครูทำให้ไม่ได้ผลเท่าที่ควรโรงเรียนหรือสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะนำรูปแบบไปใช้จึงอาจจัดทำนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาครูตามรูปแบบนี้เป็นโปรแกรมระยะยาวที่มีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน โดยใช้การพัฒนาแบบโรงเรียนเป็นฐานและขอความร่วมมือจากวิทยากรเป็นผู้เข้าไปให้ความรู้แทนการให้ครูต้องเดินทางไปเข้ารับการอบรม เน้นการสร้างทีมการพัฒนาในโรงเรียนให้เข้มแข็งเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นครูโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต1 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต2 จำนวน 7 โรงเรียน ดังนั้นจึงควรทำการวิจัยกับครูในโรงเรียนอื่น ๆ และจังหวัดอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กานต์ อัมพานนท์. (2560). *ความเป็นครู*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

จตุภูมิ กุลาสา. (2561). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสมรรถนะในการทำวิจัยของครูศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอห้วยแม่ก จังหวัดกาฬสินธุ์*.

วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ณัฐพร แสงฤทธิ์. (2560). การพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนโรงเรียนบ้านดีวีราษฎร์อุทิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษา . วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทิพยาภา คำชา. (2560). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เบญจวรรณ เหลืองกุล. (2561). ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภัทรพร เกษสังข์ . (2559). การวิจัยปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2558). ความเป็นครู. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2560). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวนีย์ ชูศรี. (2564). การพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนวัดสมัยสุวรรณ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วารสารการวัด ประเมินผล สถิติ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์, 2(2) , 48-59.
- อัศววิชช์ เขียวทอง. (2564). การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 4(3) , 1-12.
- Campbell, S. & Samiec, E. (2005). *5-D Leadership : Key Dimensions for Leading in Real word*. Mountain View, California : Daviess-Black Publishing.